

Dödsboförvaltning

Bevakning av dödsbodelägars rätt till arv

Om den enskilde (huvudman eller omyndig) har del i ett dödsbo ska ställföreträdaren (god man, förvaltare eller förmyndare) bevaka dennes rätt i boet.

Ställföreträdaren ska se till så att den enskilde får det arv han eller hon har rätt till, arvskiftet baseras på bouppteckningen. Enligt regelverket ska en arvskifteshandling alltid upprättas när en av dödsbodelägarna har god man, såvida den enskilde inte är ensam dödsbodelägare.

Arvskifteshandlingen är ett avtal mellan dödsbodelägarna om hur arvet ska fördelas. Om det inte är ställföreträdaren som har hand om dödsboet, är det viktigt att ställföreträdaren talar om för den som har hand om det vilka regler som gäller.

För det fall den enskilde är ensam dödsbodelägare ska ställföreträdaren ombesörja att bouppteckning upprättas och lämnas in. Det faller då också på ställföreträdaren att beställa begravning och ta hand om dödsboet. Om det finns fler dödsbodelägare är det vanligt att någon annan dödsbodelägare ordnar med detta. Ställföreträdarens uppgift blir då mer att hålla ett öga på förfarandet och tillse att huvudmannen inte på något sätt missgynnas. Det ingår t.ex. i ställföreträdarens roll att närvara vid en så kallad bouppteckningsförrättning. Ställföreträdaren ska försöka se till att bouppteckning och arvskifte sker så snart det är möjligt.

Ansökan om överförmyndarens medgivande

Så snart en arvskifteshandling upprättats och skrivits under av samtliga dödsbodelägare ska ställföreträdaren inhämta överförmyndarens samtycke till arvskiftet. Endast ställföreträdaren har behörighet att ansöka om ställföreträdarens samtycke till arvskifte. Således kan inte en representant från bank eller begravningsbyrå ansöka om eller begära överförmyndarens samtycke till arvskifte.

Följande handlingar ska sändas till överförmyndaren.

- Ansökan från ställföreträdare
- Arvskifte i original
- Kopia av den inregistrerade bouppteckningen inklusive bilagor såsom testamente
- Kopia på redovisningsräkning för dödsboets förvaltning för tiden från och med dödsdagen till och med skiftesdagen.

Innan ansökan ges in till överförmyndaren bör ställföreträdaren kontrollera följande

- Är handlingarna underskrivna av samtliga arvingar/dödsbodelägare/ställföreträdare?
- Överensstämmer bouppteckningen och arvskiftet avseende, t. ex. dödsbodelägare, testamente och andra sakupplysningar m.m?
- Har en redovisningsräkning lämnats som visar vad som hänt från dödsdagen tillskiftesdagen, dvs. kan man följa alla inkomster respektive utgifter?
- Har tillgångarna tagits upp till marknadsvärdet?
- Är arvslotten för huvudmannen korrekt uträknad?

- Har i förekommande fall (vid testamente) den enskildes laglott bevakats?

Överlåtande av andel i dödsboet

Ställföreträdaren kan med överförmyndarens samtycke överlåta huvudmannens andel i boet. En sådan överlåtelse bör ske mot ersättning med marknadsvärdet. Överförmyndarens samtycke söks som vanligt genom en ansökan med angivande av skälen till varför överförmyndaren bör ge sitt samtycke.

Vissa åtgärder kräver överförmyndarens medgivande

Om dödsboets ska sälja en fastighet ska gode mannen inhämta överförmyndarens samtycke till försäljningen. En del andra mindre vanliga åtgärder (för dödsbon) kräver också överförmyndarens samtycke, till exempel köp av aktier.

Arvsavstående

En ställföreträdare får inte enligt huvudregeln avstå från arv, testamente eller förmånstagarförordnande vid försäkring. Med överförmyndarens medgivande får dock arv eller testamente i undantagsfall avstås till förmån för efterlevande make som inte är den enskildes förälder. Det kan röra sig om fall där det finns ett nära personligt förhållande mellan den enskilde och den efterlevande maken. Till exempel om den enskilde lever i samma hem som den efterlevande maken tillsammans med halvsyskon som är de tidigare makarnas gemensamma barn.

Överförmyndarens medgivande kräver en ansökan från ställföreträdaren, där denne anger skälen till varför ett sådant arvsavstående bör ske.

Skifteshinder

Om dödsboet inte avslutats inom sex månader efter bouppteckningen förrättades ska ställföreträdaren lämna en skriftlig redogörelse till överförmyndaren om anledningen till detta. Om Överförmyndarnämnden således inte har fått in en arvskifteshandling inom sex månader från det att bouppteckningen inkom, kommer ställföreträdaren att föreläggas att komma in med en förklaring om skifteshinder. En sådan redogörelse ska därefter och fram till att skifte skett, eller avtal om sammanlevnad i oskiftat bo ingåtts, i normalfallet lämnas var sjätte månad. Om ställföreträdaren inte lämnar in en redogörelse kan överförmyndaren förelägga ställföreträdaren vid vite att lämna in den.

Sammanlevnad i oskiftat bo

Ett avtal om sammanlevnad i oskiftat bo innebär att arvingarna förvaltar den avlidnes egendom gemensamt. Avtal om sammanlevnad i oskiftat bo förekommer nästan enbart inom en familj. Då makar numera är ver varandra, är avtalen ovanliga. Det finns således sällan skäl för en ställföreträdare att ingå ett sådant avtal för den enskildes räkning. Ett avtal kräver överförmyndarens samtycke. Sådant samtycke kan ges efter ansökan från gode mannen till överförmyndaren med angivande av skälen för ansökan. Gode mannen måste räkna med att överförmyndaren kommer att vara försiktig i sin bedömning. Om tillstånd ges ska den gode mannen varje år redovisa till överförmyndaren i en så kallad årsuppgift. Överförmyndaren har möjlighet att häva avtalet om det skulle behövas.

Testamente

Det kan förekomma att det finns ett testamente i dödsboet. Ställföreträdaren ska då ta del av detta för den enskildes räkning och vid behov göra förbehåll för dennes laglott (halva arvslotten). En god man kan inte med rättslig verkan godkänna ett testamente. Ställföreträdaren kan endast bekräfta att han eller hon mottagit eller delgetts testamentet för den enskildes räkning. Under de sex månader som följer efter delgivningen har ställföreträdaren möjlighet att klandra testamentet. Om han eller hon inte klandrar testamentet inom denna tidsperiod vinner testamentet laga kraft gentemot den enskilde. Klander kan t ex bli aktuellt om det föreligger ett formfel eller testator (den som skrivit testamentet) inte varit vid sina sinnens fulla bruk vid tiden för testamentets undertecknande.

Jäv

Ställföreträdare som är delägare i samma dödsbo som huvudmannen får inte själv företräda denne. En särskild god man måste då förordnas. Begäran om sådan god man ska göras hos överförmyndaren. Förslag på lämplig person som är villig att åta sig uppdraget kan då lämnas.

Bodelning i annat fall än p.g.a. dödsfall

Det kan förekomma fall där bodelning ska ske av annan anledning än dödsfall (till exempel under pågående äktenskap eller p.g.a. äktenskapsskillnad). Även då ska ställföreträdaren bevaka den enskildes rätt.